

Biz onu Sarabski kimi tanısaq da əsl soyadı Rzayev olub. Hüseyinqulu Sarabski deyəndə insanın ağına Üzeyir Hacıbəyovun “Leyli və Məcnun”u gəlir. Əsərin sevilməsinin səbəblərindən biri bəlkə də ilk milli opera olmaqla yanaşı, İslam dünyasında da bir ilkə imza atması oldu.

Hüseyinqulu Rzayev 1879-cu ildə Bakıda dünyaya göz açıb. Uşaqlıqdan musiqiyə böyük həvəsi və yaxşı səsi ilə seçilirdi. Özünün xatirələrində yazdığı kimi “məhərrəmlik vaxtında dini havalar oxuyar,

həmin an dəqiqləşdirir. Bununla da səhnəyə olan həvəsi bütün həyatının dəyişməsinə, tanınmış sənətçi olmasında böyük rol oynayır. Hüseyinqulu Sarabskinin teatra gəlməsində, aktyorluq sənətini seçməsində, püxtələşməsində Nəriman Nərimanov, Əbdürrəhim bəy Haqverdiyev, Hüseyin Ərəblinski, Cahangir Zeynalov digər ziyalıların da əvəzsiz rolu olub. N.Nərimanovun “Dilin bəlası” pyesi, Sarabskiyə səhnə

bacarığını göstərməyə təkan verən, aktyorluq həyatında isə ilk addımı olan əsər olub. Hüseyinqulu Rzayev təkcə milli repertuarda deyil, eləcə də Şeksprin, Heynenin, Şillerin, Qoqulun dilimizə tərcümə olunaraq qoyulmuş tamaşalarında da öz məharətini göstərməyə nail

olub. Ancaq Sarabskinin bu qədər tanınmasına, xalq tərəfindən sevilməsinə səbəb “Leyli və Məcnun” dur.

Şərq və Qərbin musiqi teatr ənənələrinin kəsişdiyi muğam operasının tarixini Hüseyinqulu Sarabskisiz təsəvvür etmək mümkün deyil. O, Üzeyir Hacıbəyovun başqa opera və operettalarında - “Əsl və Kərəm”, “Şeyx Sənan”, “Şah Abbas və Xurşidbanu”, “Rüstəm və Söhrab”, “O olmasın, bu olsun”, “Ər və arvad”, Müslüm Maqomayevin “Şah İsmayıl”ında, Zülfüqar Hacıbəyovun “Aşıq Qərib”ində ilk ifaçı olub.

Təkrarolunmaz Məcnun...

Məcnun rolu Sarabskinin yaradıcılıq həyatında kulminasiya nöqtəsi oldu. Üzeyir Hacıbəyovun diqqətini cəlb edən Hüseyinqulu bəy nə az, nə çox 400 dəfə öz qabiliyyətini bu rolda sərgiləyib. Hüseyinqulu Sarabski tez bir zamanda ümumxalq məhəbbəti və şöhrət qazanır. Muğamları dərinədən bilən, parlaq aktyorluq istedadına malik sənətkar milli opera və operettalarda əsas partiyaların ilk və unudulmaz ifaçısı olmuş, uzun-

Üzeyirin ilk “Məcnunu” ...

Sarabski, yoxsa Rzayev?

müddətli dolğun səhnə fəaliyyəti ərzində rəngarəng obrazlar qalereyası yaradıb. Adı əsrin müasirləşən, sənət aləminin simvollarından birinə çevrilən, tarixi yaradan sənət fədalərindən biri kimi çökür. Zamanında aktyorluq sənətinə dırnağarası baxanların teatra, incəsənətə münasibətini kökündən dəyişdirdi.

Sarabskinin dediyi kimi “vaxtilə məni barmaqla göstərən, tənə ilə baxanlar indi “Məcnun” deyər çağı-

raraq alqışlayır, hörmətlə qarşıyırlar”. Sırası insanlarla yanaşı, ədəbiyyatçıların, tənqidçilərin də fikirləri Sarabskidən yan keçmir. Ədəbiyyatşünas Əziz Şərif Sarabskinin Məcnunu haqqında bunları deyib: “Sarabskinin oyununu misilsiz idi. Onun nəğmələri bulaq kimi axır... Ağlaya-ağlaya, inildəyə-inildəyə öz məhəbbətindən, öz Leylisindən damarlarına işləyən musiqi mənə o qədər təsir edirdi ki, hönkürtümü çətin boğa bilirdim. Lakin göz yaşlarım durmadan axırdı. Qəlbimi isə qəribə hisslər doldururdu. Zavallı, uğursuz, divanə Məcnun! Sarabski öz rolunu böyük məharətlə oynadı. O, Məcnun surətini səhnədə tam mənası ilə canlandırdı”.

Hüseyinqulu Sarabski sovet dövründə müxtəlif adlar və mükafatlara layiq görülüb. Azərbaycan SSR xalq artisti fəxri adını 1932-ci ildə, “Qırmızı əmək bayrağı” ordenini isə 1938-ci ildə alıb. Sarabskinin film sahəsində də əvəzsiz rolu olub. Təkrar-təkrar izlədiyimiz “Arşın

mal alan”, “Səbuhi”, “Məhəmməd Füzuli”, “Daşdan tikilmiş şəhər” kimi filmlər bu sıraya daxildir. İstedadı dillərdə gəzən Sarabski bir sıra əsərləri ilə də ədəbiyyat tariximizdə iz qoyub. Belə ki, “Bir aktyorun xatirələri”, “Köhnə Bakı”, “Hüseyin Ərəblinskinin tərcümeyi-halı”, “Cəhalət”, “Axtaran tapar”, “Nə tökərsən aşına, o çıxar qarşına” əsərləri Hüseyinqulu Rzayevin qələm nümunələridir. Bütün gücünü isə Azər-

baycanda teatrın inkişafına həsr etmiş bu insanın həyat xatirələri “Köhnə Bakı” kitabında əksini tapıb.

Böyük incəsənət xadimi 1945-ci ilin bu günü Bakıda vəfat edib və Fəxrli xiyabanda dəfn edilib.

İncəsənətə olan istedad nə pulla alın, nə də sonradan aşılana bilməz. Bunun bu gün Sarabski soyadını daşıyan İsfar Sa-

rabskiyə şamil etmək olar. O, incəsənət sahəsində babasının yolunu davam etdirir, ölkə hüdudlarını aşaraq, dünyaya istedadını sərgiləyib. O, pianoda ifa etdiyi əsərləri ilə dünyanın ən nüfuzlu konsert salonlarında çıxışlar edir, insanların sevgisini qazanır.

Azərbaycan teatr sənətinin inkişafı naminə təqdirəlayiq fəaliyyətini nəzərə alaraq Hüseyinqulu Sarabskinin anadan olmasının 140-cı ildönümünü qeyd etmək məqsədi ilə 4 mart 2019-cu ildə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev bu barədə Sərəncam imzalayıb.

Bu gün onun xatirə günüdür

mərsiyə deyər, münacat çəkər, eyni zamanda, el şənliklərində, toyda-bayramda muğamlara, mahnılara qulaq asar, öyrənərdi”. O, aktyor kimi tanınmaqla yanaşı, həm də rejissor, pedaqoq, opera müğənnisi kimi müxtəlif sahələrdə imzasını qoyub. Təxəllüsünün Sarabski olmasının isə maraqlı tarixçəsi var. Belə ki, 12 yaşlı Hüseyinqulu Mirzə Fətəli Axundovun “Sərgüzəşti-Vəzir-Xani-Lənkəran” əsəri əsasında qoyulmuş “Xan Sərabı” tamaşasını izlədikcə böyüyəndən sonra Sarabski özünə təxəllüsünü götürəcəyini müəyyənləşdirir. Və beləliklə, Axundovun əsəri Azərbaycanın ilk opera artistinin taleyində rəmzi bir mənə alaraq, onu əbədiləşdirən ada təkan verir. Hamı onu Rzayev deyil, Sarabski kimi tanımağa başlayır...

“Şeytan əməli” yoxsa aktyor?

Sarabski teatra çox çətin bir vaxtda - teatrın “şeytan əməli”, “kişiyə yaraşmayan iş” adlandırıldığı dövərdə gəlir. Ancaq bu ifadələr onu fəhlə işlədiyi vaxtlar qazandığını dəftər, kitaba verməkdən çəkinməmişdi. İlk dəfə gördüyü teatr tamaşası isə onun həyat seçimini elə